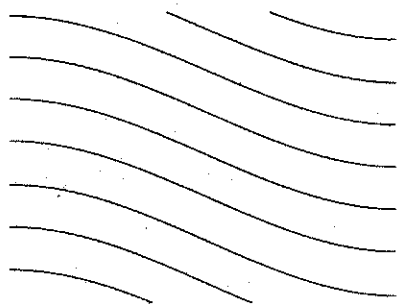

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

NOVIČKE

JUNIJ 2000 / 6

● **DOMAČE NOVIČKE** ▲ Slovenija na dnu lestvice pismenosti ▲ Nov zagon za razvoj središč za samostojno učenje? ▲ Prenova programa za učenje slovenščine ▲ Kakovost v srednješolskem izobraževanju odraslih ▲ Mentorjem in vodjem študijskih krožkov ● **UTRINKI IZ SVETA** ▲ Kvalitativne metode v družboslovnem raziskovanju ● **PREBRALI SMO ZA VAS** ▲ Ali (pre)poznamo ustvarjalno izobraževanje? ▲ Zakaj je učenje po internetu popolnoma drugačno? ● **OBVESTILA** ● **POSVETI, KONFERENCE** ● **NOVOSTI IZ KNJIŽNICE ACS**

Izdajatelj: Andragoški center Slovenije

PROGRAMSKA ZASNOVA NOVIČK

Novičke so skupni informativni bilten za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Z Novičkami želimo izboljšati obveščenost vseh, ki delamo na tem področju ali pa smo kakor koli povezani z izobraževanjem in učenjem odraslih v Sloveniji.

Prejemniki Novičk so posamezniki in organizacije; tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in učenjem odraslih poklicno, in tudi tisti, ki delajo to prostovoljno (v društvih, strokovnih, verskih, političnih in drugih prostovoljskih organizacijah).

V Novičkah objavljamo tele vrste informacij o izobraževanju in učenju odraslih doma in v svetu:

- opis in prikaz dogodkov in dejavnosti v izobraževanju odraslih;
- razvojne, raziskovalne in druge programe in projekte;
- sporočila o organizacijah, njihovih potrebah, načrtih in dejavnostih;
- podatke o izobraževalnih programih in razvoju programov;
- sporočila o politiki in strategiji izobraževanja odraslih;
- novosti v upravljanju in zakonodaji;
- statistične podatke;
- mnenja, stališča in predloge;
- podatke in informacije o možnostih in virih za učenje;
- podatke o napovedanih prireditvah, posvetih, publikacijah in drugih strokovnih dogodkih;
- prikaze novih knjig, člankov ter didaktičnega in drugega gradiva ter novosti s knjižnega trga;
- novosti iz naših knjižnic, predvsem iz knjižnice ACS.

V Novičkah objavljamo kratke, jedrnate, objektivne in nepristranske informacije.

Novičke izhajajo praviloma vsak mesec, gradivo za posamezno številko zbiramo do 10. v mesecu. Za stike s tujino izdamo Novičke trikrat na leto v angleškem jeziku.

Prejemnikom Novičke pošiljamo brezplačno. Tako bo tudi v prihodnje, če bomo lahko stroške za njihovo izdajanje poravnali iz javnih sredstev za izobraževanje odraslih.

Novičke ureja in izdaja Informacijsko središče ACS.

Odgovorni osebi: mag. Zvonka Pangerc Pahernik, vodja Informacijskega središča, in mag. Maja Korošak, urednica.

Novičke tiska Tiskarna Štok.

Prelom: Solos d.o.o.

Naslov uredništva je: Andragoški center Slovenije, Šmartinska 134a, 1000 Ljubljana, telefon: 01 5842 560, faks: 01 5245 881, internet: www.acs.si, el. naslov:

maja.korosak@acs.si

Novičke lahko preberete tudi na internetu: www.acs.si/publikacije/novicke_slo.htm

Slovenija na dnu lestvice pismenosti*

Raven pismenosti je ključnega pomena za uspešno vključevanje - tako posameznika v družbo kot tudi posamezne družbe v svetovne gospodarske tokove. Mednarodna raziskava o pismenosti odraslih, v kateri je med 20 državami** sodelovala tudi Slovenija, pa je pokazala, da je ta raven v številnih državah, tudi v razvitih, daleč od zadovoljive. Presenetljivo najmanj vsak četrti odrasli prebivalec obravnavanih držav ne dosega takšne ravni pismenosti, kot je potrebna za uspešno delovanje v vsakdanjih življenjskih in delovnih situacijah v kompleksni, razviti družbi. Navedeno je kaj slaba tolažba za Slovenijo, ki se je tako po vključevanju v izobraževanje kot tudi glede ravni pismenosti odraslih znašla med državami na dnu lestvice.

Mednarodna raziskava o pismenosti je prva študija, ki je raziskovala pisne spretnosti odraslih (zaključena je bila jeseni 1998) v več kulturah in jezikih. Načrtovalcem politike, izobraževalcem in široki javnosti je razkrila edinstvene, zanesljive in mednarodno primerljive podatke o ravneh in značilnostih pismenosti odraslih. Omogočila je vpogled v dejavnike, ki vplivajo na raven pismenosti pri odraslih in ta spoznanja so nepogrešljiva pri razvoju učinkovitih in ciljno usmerjenih programov. Nacionalna raziskava **Pismenost in udeležba odraslih v izobraževanju**, ki jo je izvedel **Andragoški center Slovenije**, je del mednarodne raziskave in z njo smo dobili natančen vpogled v obseg in značilnosti problema pismenosti pri nas. Vzorec za raziskavo o pismenosti je obsegal 2972 oseb, ciljna populacija pa so bili odrasli prebivalci Slovenije v starosti od 16 do 65 let. Raziskavo sta poleg ACS omogočila še Ministrstvo za šolstvo in šport in Ministrstvo za znanost in tehnologijo.

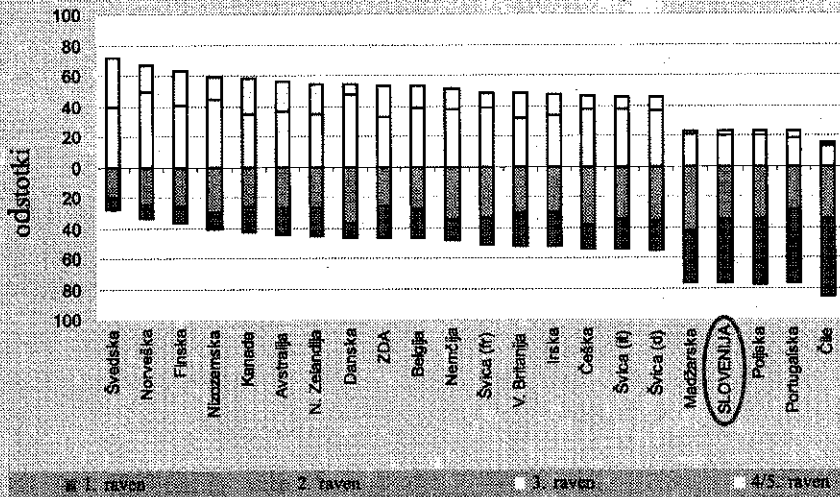
Pismenost je v raziskavi opredeljena kot zmožnost razumevanja in uporabe informacij iz različnih pisnih virov za delovanje odraslih v družini, na delovnem mestu in okolju, ter za doseganje lastnih ciljev in razvoj lastnega znanja in potencialov. Ločujemo tri vrste pismenosti: besedilno, dokumentacijsko in računsko pismenost; te se pojavljajo na petih ravneh, pri čemer naj bi šele tretja raven pismenosti zadostovala za aktivno in uspešno vključevanje posameznika v sodobno družbo. Primer besedilne pismenosti na tretji ravni je naloga, ki od vprašanca zahteva, naj ugotovi, katera izmed štirih filmskih kritik je najmanj ugodna. Dokumentacijsko pismenost na tej ravni predstavlja naloga, pri kateri moramo s pomočjo voznega reda ugotoviti, ob kateri uri odpelje v soboto zadnji avtobus. Računsko pismenost na tretji ravni pa lahko ponazorimo z nalogo, ki zahteva primerjavo števil v grafikonu in ugotovitev, za koliko energije določena država proizvede več, kot je porabi.

---

* Članek je povzetek internih gradiv iz raziskave o Pismenosti in udeležbi v izobraževanju odraslih.

** Poleg Slovenije še: Kanada, Avstralija, ZDA, Nizozemska, Nova Zelandija, Velika Britanija, Irska, Nemčija, Švedska, Poljska, Švica, Belgija, Madžarska, Norveška, Danska, Čile, Finska, Češka in Portugalska. Raziskava je zajela 10,3 % svetovnega prebivalstva, nacionalni brutoproizvod pa obsega 51,6 % svetovnega BDP.

Besedilna pismenost odraslih po državah

Vir: Raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju, 1998

Predstavitev izsledkov raziskave, Ester Možina, Andragoški center Slovenije, Ljubljana, junij 2000

Izsledki raziskave kažejo, da od 65 do 70 % odraslega prebivalstva v Sloveniji ne dosega tretje ravni pismenosti in da torej nima zadostnega znanja in spretnosti za ravnanje z informacijami, ki jih vsebujejo različne vrste besedil, obrazci in slikovno prikazani podatki ter za uporabo računskih operacij v vsakdanjih okoliščinah. Dejavniki, ki najbolj vplivajo na pisne spretnosti odrasle populacije, so izobrazba, starost, izobrazba staršev in zaposlitveni položaj. V slovenskem primeru je stopnja izobrazbe močno povezana z ravno pismenosti (štiriletna srednja šola zagotavlja ustrezno raven pismenosti), to pa ne velja za vse države. V nekaterih (na primer na Švedskem, ki se je skupaj z ostalimi skandinavskimi državami v raziskavi "odrezala" najbolje) tudi tisti z le triletno poklicno izobrazbo dosegajo visoke ravni pismenosti. Kot kaže, imajo manj izobraženi prebivalci v teh državah možnost poiskati načine za pridobivanje in ohranjanje pisnih spretnosti. To pomeni, da bi morale države z nižjimi povprečnimi rezultati v pismenosti (tudi Slovenija) več vlagati v izobraževanje odraslih, ki bi zmanjšalo njihovo zaostajanje, kot pa v terciarno izobraževanje.

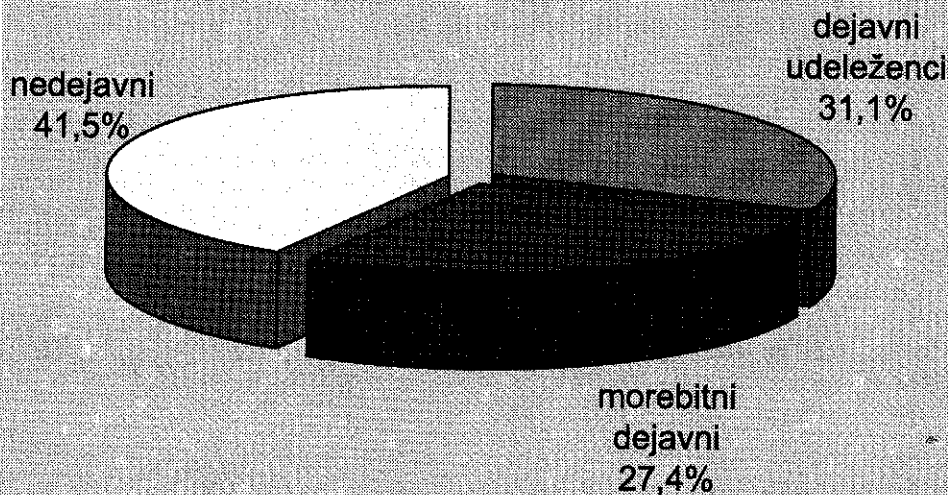
Velike razlike v pisnih spretnostih so tudi med starostnimi razredi. Na vseh treh področjih pismenosti imajo najboljše pisne spretnosti mladi odrasli med 20. in 24. letom, najslabše pa

starejši odrasli med 55. in 65. letom. Med omenjenimi mladimi pa se pojavlja razlika med študenti in dijaki, in tistimi, ki niso v rednem izobraževanju. Dijaki v povprečju dosegajo 2. raven pismenosti, dosežki njihovih vrstnikov, ki se ne šolajo, pa so za 20 točk slabši. Študentje v povprečju dosegajo 3. raven pismenosti, njihovi vrstniki pa so slabši za 40 točk. Z vsakim letom šolanja se raven pismenosti dvigne za približno 10 do 14 točk.

Stopnja izobrazbe staršev pomembno vpliva na raven pismenosti, ki jo dosežejo njihovi otroci: nižje ravni pismenosti dosegajo posamezniki iz družin z nižjimi stopnjami izobrazbe. Poleg izobrazbe staršev pa so pomembni tudi dejavniki, povezani z bralnimi navadami in bralno kulturo. Odrasli, ki se zavedajo pomena branja, poskušajo že zelo zgodaj ustvarjati razmere, ki naj bi ugodno vplivale na razvoj pismenosti. Za razvijanje bralnih navad je vsekakor pomembno, da gledanje televizije ne izrine branja knjig, in odrasli, ki dosegajo višje ravni pismenosti, pogosteje omejujejo čas gledanja televizije pri otrocih.

Pismenost je povezana tudi s **položajem na trgu dela in zaposlitvijo**. Pismenost zahtevajo številna delovna mesta, čedalje pogosteje so to dobra delovna mesta in zato dobro obvladovanje pisnih spretnosti omogoča boljše zaposlitvene možnosti. Hkrati se ob delu pridobivajo in utrjujejo pisne spretnosti. Aktivni prebivalci (takoj zaposleni kot brezposelni) imajo boljše pisne spretnosti od neaktivnega prebivalstva.

Vključenost odraslih v izobraževalni program v Sloveniji

Pomemben dejavnik, ki vpliva na ohranjanje in razvijanje pisnih spretnosti v odrasli dobi je izobraževanje po končanem šolanju. Z raziskavo so želeli tudi ugotoviti stanje in trende vključenosti odraslih v izobraževanje v Sloveniji ter preučiti družbene ter demografske dejavnike, ki na to vplivajo. Udeležba v izobraževanju pomeni, da je odrasli v zadnjih 12 mesecih sodeloval v enem ali več izobraževanjih, pri čemer je to izobraževanje trajalo več kot šest ur. Pri tem se odrasli delijo na dejavne udeležence v izobraževanju (udeležili so se vsaj enega izobraževanja), morebitne dejavne udeležence (niso se izobraževali, izjavili pa so, da bi se v prihodnosti želeli) in pa nedejavne udeležence (niso se udeleževali izobraževalnih programov in se ne želijo izobraževati). Žal je raziskava pokazala, da je največ (kar 41,5 %) odraslih nedejavnih. Mednarodno se torej tudi na tem področju uvrščamo med države v zadnji skupini, v kateri je bila stopnja udeležbe v izobraževanju odraslih manj kot 35% (Čile, Madžarska, Poljska, Portugalska, Belgija, Slovenija, Češka in Irska). V prvo skupino so se po pričakovanju uvrstile skandinavske države, kjer je bila stopnja udeležbe več kot 50%. Podatek pojasnjujejo predvsem z dolgo tradicijo izobraževalne dejavnosti in z visoko državno podporo izobraževanju prebivalstva vseh starosti.

Podatki iz raziskave so pokazali, da je vključenost v izobraževanje tesno povezana s sociodemografskimi znaki ter zaposlitvenim položajem in položajem pri delu ter pismenostjo. Srednješolska izobrazba predstavlja mejnik, ki pomeni boljše razmere za vključevanje odraslih v izobraževanje. Starost je prav tako povezana z vključevanjem v izobraževanje: tisti, ki zaključujejo svoje aktivno obdobje, so tudi vse bolj izobraževalno nedejavni. Spol za zdaj ni dejavnik, ki bi pomembneje vplival na udeležbo v izobraževanju, manjša razlika pa se vendarle kaže, in sicer v korist moških. Zaposleni in samozaposleni so v precej ugodnejšem položaju v primerjavi z drugimi kategorijami. Kmetje, gospodinje in upokojenci pričakovano izkazujejo nizek delež v izobraževanju, prav tako pa tudi brezposelni in iskalci dela. Pogosteje se izobražujejo odrasli, ki dosegajo najvišje ravni pismenosti.

Raziskava je pokazala, da je izobraževalna dejavnost odraslih v Sloveniji bolj ali manj prepuščena zasebnim in podjetniškim iniciativam. Delež, ki ga država namenja izobraževanju, je pri nas precej nižji, kot je na primer na Švedskem ali na sploh v skandinavskih državah. Glede na to, da so v izobraževanje najmanj vključene tiste skupine prebivalstva, ki so materialno najbolj ogrožene, pa se seveda tudi tu izpostavlja vprašanje, kdaj bo država reagirala in kako bo to storila.

Še podatek za tiste, ki bi želeli o izsledkih raziskave izvedeti več: 9. septembra, na svetovni dan pismenosti, bo izšlo nacionalno poročilo o pismenosti prebivalstva v Sloveniji, konec septembra pa poročilo o vključenosti v izobraževanje. V Andragoškem centru Slovenije bo v kratkem na voljo tudi mednarodno poročilo.

mag. Maja Korošak, ACS

Nov zagon za razvoj središč za samostojno učenje?

Pred enim mesecem je bil v Andragoškem centru sestanek, ki prinaša kar nekaj optimizma pri načrtovanju delovanja središč za samostojno učenje. Ta so namreč nastajala v mnogih krajih Slovenije, vendar se je izkazalo, da jih spremljajo številni problemi, vsi povezani z denarjem. Doslej namreč ni bilo sistemsko zagotovljenih sredstev za njihovo delovanje, zaradi česar je prihajalo do velikih nihanj v prilivih denarja, ki jim ga je namenjalo Ministrstvo za šolstvo in šport, v manjšem delu pa tudi Zavod RS za zaposlovanje. Nihanje se je kazalo v negotovosti, koliko sredstev bo sploh zagotovljenih za delo posameznega središča, še bolj pa v tem, da so bili prilivi v velikem časovnem zamiku. Vse to je povzročilo, da si središča niso mogla "privoščiti" stalnega osebja, ki bi ga tudi strokovno dobro usposobila, pač pa so delo, dokler je sploh teklo, marsikdaj opravljali priložnostni delavci, študentje ali upokojenci. Še najboljše je bilo, kadar je bilo mogoče zagotoviti delavca prek javnih del, vendar je tudi v tem primeru šlo le za časovno omejeno rešitev, saj po preteku javnih del zaposlitve za te delavce v središčih ni bilo mogoče zagotoviti.

Na že omenjenem sestanku, ki so se ga udeležili predstavniki Ministrstva za šolstvo in šport ter Zavoda RS za zaposlovanje, pa je bilo na dnevnem redu uresničevanje Akcijskega programa zaposlovanja, ki med drugim predvideva pospešen razvoj tako splošnoizobraževalnih središč v lokalnih skupnostih kot središč v podjetjih. V prvi fazi naj bi zagotovili kolikor toliko stabilne razmere delovanja za že obstoječa središča, in sicer tako, da bi del sredstev še naprej zagotavljalo Ministrstvo za šolstvo in šport, del pa po novem tudi Zavod RS za zaposlovanje. Če ne bo večjih težav, naj bi tak način financiranja stekel že proti koncu tega leta. Andragoški center pa je zadalžen, da pripravi projekcijo razvoja novih središč do leta 2006.

Sonja Klemenčič, ACS

Prenova programa za učenje slovenščine

Še ta mesec se bo sestal *Strokovni svet za izobraževanje odraslih* in obravnaval predlog programa *Slovenščina za tujce*, ki je rezultat strokovne ocene, da je treba posodobiti javne programe za odrasle za učenje slovenščine. Kot vam je verjetno znano, imamo sedaj javni program *Slovenščina za srbsko/hrvaško govoreče in Standarde znanja slovenščine* kot drugega tujega jezika. Novi program naj bi nadomestil oboje in hkrati predstavljal združitev obojega: standardi znanja bodo podprti z vsemi drugimi sestavinami, ki predstavljajo sodoben kurikulum (cilji, katalog znanja, izpitni katalog).

Program predvideva več ravni zahtevnosti: tako za tiste, ki želijo le nekaj informacij o jeziku ali bi radi obvladali le najosnovnejšo komunikacijo v slovenščini, kot za tiste, ki želijo slovenščino obvladati na zelo zahtevni ravni. Različne ravni zahtevnosti bodo ustrezale tudi različnim

zahtevam, ki jih Slovenija postavlja tujcem, ki želijo delati ali bivati pri nas (pridobitev delovne vize, pridobitev državljanstva). Tako bo nedvomno upoštevano opozorilo mnogih dosedanjih izvajalcev programa, da so dosednji enotni standardi neprimerni za vse, ki želijo (ali morajo) pridobiti znanje slovenščine: zdravnik ali pomožni delavec v industriji, tuji študentje, diplomatsko osebje. Odlika novega programa je tudi ta, da dovolj natančno določa standarde znanja na različnih ravneh. To bo v pomoč tako učiteljem kot slušateljem, ki se bodo pripravljali na opravljanje izpita. Tudi izpiti so natančneje določeni, pri čemer je predvideno, da se ohrani sedanj sistem preverjanja znanja, ki ga razvija *Center za slovenščino kot drugi tuji jezik pri Filozofski fakulteti v Ljubljani*.

Tako se že prenovljenim javnim programom za učenje tujih jezikov pridružuje še sodobno oblikovan program poučevanja slovenščine. Če *Strokovni svet za izobraževanje odraslih* ne bo ugotovil kakšnih večjih pomanjkljivosti tega programa (kar pa je po zelo ugodnih recenzijah malo verjetno), bo še pred dopusti predložen v sprejem ministru za šolstvo, kar pomeni, da bi z novim šolskim letom že lahko začeli s postopnim uvajanjem novosti.

Sonja Klemenčič, ACS

Kakovost v srednješolskem izobraževanju odraslih

Verjetno ste vsi, ki delate v šolskem izobraževanju, vsaj okvirno seznanjeni s tem, da pri Ministrstvu za šolstvo in šport poteka projekt *Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju*, ki temelji na zamisli uvajanja samoevalvacije v naše šole. V ta namen so bila že opredeljena področja, ki naj bi bila predmet samoocenjevanja, kazalci, ki bi jih šole uporabljale za ocenjevanje posameznih področij, kriteriji za vrednotenje; v tem trenutku pa nastajajo tudi merski inštrumentariji. Ministrstvo za šolstvo in šport oz. projektna skupina predvideva, da bodo model samoevalvacije uporabljale vse šole, ki se bodo v projekt vključile prostovoljno. V ta namen je za srednje izobraževanje že objavljen informativni razpis, ki vabi šole, da v šolskem letu 2000/2001 sodelujejo v pilotnem projektu ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti.

Vprašanje kakovosti v izobraževanju odraslih je bilo v nacionalni projektni skupini vseskozi prisotno, vendar tako, da bi se tudi v izobraževanju odraslih uporabljali enaki kazalci kot v izobraževanju mladine. Narejen je bil celo poskus opredelitve dveh ali treh kazalcev, ki bi predstavljali posebnost izobraževanja odraslih, vendar se je izkazalo, da je to premalo. Zato se je pri Andragoškem centru Slovenije oblikovala delovna skupina iz predstavnikov nekaj šol, ki imajo izobraževanje odraslih najbolj razvito, in sodelavcev ACS, ki sicer na enakih izhodiščih kot pri izobraževanju mladine oblikuje posebne kazalce, kriterije in merila za samoevalvacijo izobraževanja odraslih. Gradivo, ki nastaja, bo neposredno uporabno v srednješolskem izobraževanju odraslih, le z nekaj dopolnitvami pa bi ga lahko uporabljali tudi

za samoevalvacijo drugih ravni izobraževanja odraslih ali za samoevalvacijo različnih ustanov, ki izvajajo izobraževanje odraslih. Te prilagoditve bodo kasneje tudi narejene, če se bo izkazalo, da je osnovni model uporaben.

Kakšni so načrti za nadaljevanje? Delovna skupina naj bi gradivo dokončala še do dopustov, takoj po njih pa bomo sklicali večje število strokovnjakov, ki delajo v srednješolskem izobraževanju odraslih, da bi model predstavili, predvsem pa ocenili njegovo uporabnost. Če bo model uspešno preстал "prvo preskušnjo", bomo k sodelovanju povabili nekaj šol, da ga bodo poskusno uporabile, poročale o njegovi učinkovitosti in sooblikovale končno različico, ki jo bomo nato ponudili vsem izvajalcem srednješolskega izobraževanja odraslih.

Sonja Klemenčič, ACS

Mentorjem in vodjem študijskih krožkov

Tako kot vsako leto smo vas tudi letos v dopisu prosili, če nam (letos do 1. julija) pošljete vso dokumentacijo in gradiva, ki so rezultat dela študijskih krožkov. Omenjena dokumentacija in nastala gradiva so nam v pomoč pri izboru najuspešnejših študijskih krožkov, ki so, kot je to že običajno, posebej nagrajeni, kot tudi pri pisanju letnega nacionalnega poročila. O izboru nagrajenih študijskih krožkov bomo posebej pisali v avgustovskih Novičkah, o rezultatih projekta na nacionalni ravni pa v jeseni, po opravljeni analizi.

Z iztekajočim se šolskim letom se tudi sama poslavljam od vas ter projekt predajam nazaj v roke voditeljici projekta, mag. Nevenki Bogataj. Leto, ki sem ga preživela z vami, mi je bilo veliko zadovoljstvo. Imela sem priložnost, žal pogosteje po telefonu in manj v neposrednih stikih z vami in člani vaših krožkov, izvedeti, kakšne so vaše želje in potrebe udeležencev pri določanju tako izobraževalnih ciljev, kot tudi uresničevanju številnih akcij. S temi akcijami ste seznanjali javnost s spoznanji in izdelki, ki so rezultat dela študijskih krožkov.

Zanimanje za učenje in delovanje ljudi v študijskih krožkih se je skozi leto kazalo na različne načine, in sicer:

- v številu delujočih študijskih krožkov, ki tako kot vsa leta, tudi letos nenehno raste,
- v interesu izvajalskih organizacij za izpeljavo večjega števila krožkov, kot jih lahko financira Ministrstvo za šolstvo in šport,
- izjemno visokem zanimanju ljudi, da se usposobijo za mentorje oziroma vodje študijskih krožkov; še posebej za mentorje študijskih krožkov Beremo z Manco Košir,
- zanimanje različnih skupin in institucij za potek in razvoj študijskih krožkov v Sloveniji,
- in ne nazadnje v vaši potrpežljivosti in neomajni naklonjenosti do izvajanja študijskih krožkov, kljub vsem finančnim pripetljajem, s katerimi ste se, žal, soočali v tem šolskem letu.

Vsem mentorjem, vodjem in izvajalskim organizacijam se želim zahvaliti za sodelovanje, hkrati pa želim vsem veliko uspešnih izvedb študijskih krožkov, veliko novih idej, znanj in zadovoljstva tako pri odkrivanju osebnih interesov, interesov in potreb v okolju, veliko lepih trenutkov pri vzpostavljanju novih in tesnih prijateljskih vezi. Uspešnost teh temelji na ustvarjalnem delu, medsebojnem dialogu ter načrtovanju in uresničevanju neposrednih akcij v lokalnem okolju, to pa je tudi osnovna zamisel in odlika neformalnega učenja in delovanja v študijskih krožkih.

Vilma Malečkar, ACS

UTRINKI IZ SVETA

Kvalitativne metode v družboslovnem raziskovanju

Od 4. do 16. septembra 2000 se bo v vasi Anogia na Kreti 'zgodila' '7. Mednarodna poletna šola za podiplomske študente', ki jo v okviru projekta Erasmus organizirajo univerze iz Gottinghena, Bielefelda in Krete. Letošnja osrednja tema so *Kvalitativne metode v družboslovju*.

Ker pojmi kot 'življenjska zgodba' ali 'biografija' pri nas niso tako vsakdanji kot npr. 'frekvenčna porazdelitev', bi rad na kratko predstavil nekaj osnovnih značilnosti kvalitativnih metod. Te metode se v družboslovju pojavljajo kot protiutež pozitivistično naravnane raziskovanju, po katerem je lahko družboslovje znanost samo v primeru, ko se družbene pojave opazuje, obdeluje in interpretira na objektivni način. Pozitivistično raziskovanje temelji torej na statističnih obdelavah in matematičnih izračunih korelacij med posameznimi zakonitostmi človeškega vedenja. Drugi, fenomenološki pol sociološke teorije trdi, da ni mogoče oblikovati nekih obče veljavnih vzročnih razlag človekovega obnašanja, saj je človekov objektivni svet sestavljen iz pomenov in simbolov, ki jih človek osmišlja sam. Zato se odklanja odkrivanje nekih konstantnih zakonitosti človeškega vedenja in daje poudarek pomenu, nedeljivosti in enotnosti posameznikovega notranjega doživljanja. Naloga raziskovalca v tem primeru je ta, da skuša razumeti pomene, ki jih različnim družbenim pojavom pripisuje posameznik. Narava teh podatkov pa je vse prej kot kvantitativna, zato fenomenologi stavijo na kvalitativno analizo, ki lahko edina pripomore k boljšemu razumevanju posameznikovega pogleda na svet.

Najbrž ima najdaljšo tradicijo med kvalitativnimi metodami etnografsko raziskovanje, ki ga v antropologiji uporabljajo že od njenega začetka, v drugih družboslovnih znanostih pa postal priljubljen v 50. letih (to velja predvsem za etnografsko raziskovanje na področju izobraževanja). Enako bi lahko rekli tudi za druge metode kvalitativnega raziskovanja, kot so biografije, življenjska zgodba, opazovanje z udeležbo, študija primera, strukturirani in nestrukturirani

intervjuji itd. Še posebej se je kvalitativno raziskovanje razmahnilo v 70. letih z ustanovitvijo različnih strokovnih združenj in revij, ki so se ukvarjale izključno s to tematiko (npr. združenje *Biography and Society* kot del *International Sociological Association*, *Oral History Society* itd. in revije, kot so: *Life Stories*, *Qualitative Sociology*, *The Journal of Contemporary Ethnography* itd.).

Lahko bi rekli, da so se v 'evropski šoli' raziskovanja izobraževanja odraslih v začetku osemdesetih let še posebej uveljavile biografske metode (izdelava izobraževalnih biografij je bila ena od glavnih tem tudi na letošnji *Andragoški poletni šoli* v Ajdovščini). Biografske metode so skupno ime za kopico metod (npr. biografije, avtobiografije, življenjska zgodba, življenjska zgodovina itd.), katerih skupna značilnost je, da kot objekt svojega raziskovanja uporabljajo zbiranje dokumentov iz življenja nekega posameznika, ki opisujejo prelomne točke v njegovem življenju. Ti dokumenti so lahko avtobiografije, biografije, dnevniki; pisma, doživljajske zgodbe, ustna pričevanja itd. Spoznavni interes raziskovalca je pri tej metodi usmerjen predvsem v odkrivanje signifikantnih življenjskih izkušenj intervjuvanca, ki so na tak ali drugačen način vplivale na potek njegovega življenja. Raziskovalca lahko zanimajo celotne življenjske zgodbe ali pa le njeni deli (največkrat pa kar oboje), znotraj pripovedi pa predvsem, kako posameznik svojo biografijo sploh oblikuje. Zavedati se je treba, da napisane (ali povedane) življenjske zgodbe, ki so se zgodile pred mnogimi leti, niso natančna reprodukcija nekih življenjskih izkušenj, temveč samo njihova rekonstrukcija, ki je selektivna in pristranska. Posameznik si skozi leta oblikuje reprezentacijo samega sebe, ki je povezana z nekaterimi temeljnimi elementi njegove osebnosti, kot sta npr. identiteta in samopodoba, in ki je v situaciji, v kateri poteka intervju (se pravi prisotnost spraševalca, neznano okolje), izpostavljena in do neke mere ogrožena.

Eden od najbolj zahtevnih delov biografske analize podatkov je zato prav interpretacija pridobljenih življenjskih zgodb in tej bo na letošnji poletni šoli namenjeno veliko pozornosti. Udeležencem bodo svoje teoretične in praktične izkušnje predstavili ugledni strokovnjaki s področja kvalitativnega raziskovanja, kot so: dr. Anders Andersen (Univerza v Roskildeu, Danska), dr. Peter Alheit (Univerza v Göttingenu, Nemčija), dr. Bettina Dausien (Univerza v Bielefeldu, Nemčija), dr. Staffan Larsson (Univerza Linköping, Švedska), če jih naštejemo le nekaj.

Prvi teden poletne šole bo namenjen predstavitvi podiplomskih projektov udeležencev, drugi pa usposabljanju na enem od področij, za katerega se udeleženec še posebej zanima. Ta področja so:

- **etnografske in etnološke metode** (opazovanje z udeležbo, zapiski s terena, avdioposnetki in transkripcije, etnografski intervju, analiza etnografskih podatkov itd.),
- **biografske metode** (intervjuji, transkripcije, analiza teksta in interpretacija),
- **skupinske diskusije** (sestava 'naravnih' pogojev za delo skupine, posredovanje v skupinski diskusiji, transkripcije in interpretacije 'skupinskega teksta') in
- **etnološko zbiranje podatkov** (npr. snemanje z videom).

Vsi bralci, ki bi radi dobili več informacij v zvezi z udeležbo na poletni šoli, naj se najkasneje do 15. julija (ko je zadnji rok prijave) obrnejo na enega od spodnjih naslovov:

palheit@gwdg.de (dr. Peter Alheit) ali
skevos@social.soc.uoc.gr (dr. Skevos Papaioannou)

Marko Radovan, ACS

PREBRALI SMO ZA VAS

Ali (pre)poznamo ustvarjalno izobraževanje?
(Anton Omerza: Seminar, ustvarjalno izobraževanje:
OST, Ljubljana, 1999)

V interni knjižnici Andragoškega zavoda Maribor - Ljudske univerze sem nedavno zasledila knjigo Antona Omerze z naslovom *Seminar, ustvarjalno izobraževanje*. Naslov knjige mi je vzbujal asociacije na sugestopedijo, metode nevrolingvističnega programiranja ipd.

Gre za zanimivo delo, napisano na 108 straneh, ki sicer ni "tipično" andragoško delo, čeprav je njegov predmet seminar, torej oblika andragoške prakse. Andragogi bi zaznali zlasti terminologijo, saj avtor ne uporablja klasičnega andragoškega besednjaka, uporabljenega v sodobnih revijah in člankih s področja izobraževanja odraslih.

Avtorjev način pisanja sledi cilju, ki si ga je postavil in na katerega nas ves čas opominja: knjiga ne želi kakor koli tekmovati s strokovnimi andragoški knjigami. Njen namen je popolnoma drugačen. Avtor že v predgovoru priporoča organizatorjem izobraževanja in predavateljem, da knjigo preberejo, saj bo to branje koristno za udejstvovanje v praksi. Končnega odgovora seveda ne more dati; "...kjer bo to mogoče, bom nakazal smer, kam pa ta vodi - odgovor ni več moja naloga."

Avtor nam predstavi svojo razgibano poklicno pot, ki ga je z zunanje trgovine (ekonomije) pripeljala do marketinga, nato do predavatelja, prevajalca in slednjič do t. i. organizatorja izobraževanja odraslih ali, kot se sam poimenuje, strokovnjaka za marketing izobraževalnih storitev.*

* Opus dela Antona Omerze sestavljajo samostojne izdaje del (v prodaji so: Podjetniško znanje za prevajalce: analiza in svetovalni programi, samozaložba, maj 1993; Poslovni priručnik za prevajalce, samozaložba, september 1994), uredniško delo (urednik revije Mostovi, glasila Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije (DZTPS) in urednik številnih zbornikov). Omerza ima bogate izkušnje z organiziranjem posvetovanj strokovnih prevajalcev, s svetovalnim delom podjetjem in institucijam; pomemben del njegovega dela predstavljajo tudi seminarji in delavnice (Komuniciranje - stiki z ljudmi, Uspešno pisanje, Kako obvladati svoj čas, Podjetniško usposabljanje strokovnih prevajalcev itd.), pa tudi številni referati, predavanja in članki.

V izobraževanje odraslih je vstopil "kasneje", bolj osebno zrel, notranje izoblikovan in v skadu s tem pozornejši na vse tisto, kar pravzaprav "preoblikuje" organizacijo izobraževanja odraslih v učni proces, medsebojno interakcijo... Gre za tiste učne situacije, ki so praktikom še kako poznane iz prakse in o katerih po zaključenih seminarjih ne znajo veliko povedati. Izjemno zadovoljni pa so, če uspe vsem akterjem učnega procesa (udeležencem izobraževanja, predavatelju in organizatorju) vzpostaviti tisto stanje, ki ga Anton Omerza poimenuje "ustvarjalno izobraževanje".

Avtor meni, da je bolje, če se z organizacijo izobraževanja odraslih začnemo ukvarjati "kasneje", ko že dobro poznamo določeno strokovno področje: "Organizator je torej oseba z dovolj širokim splošnim znanjem, z nagnjenjem za izobraževalno delo, dobrim poznavanjem enega strokovnega področja, predvsem pa z zelo razvitim čutom za sodelovanje." (Prav tam, str. 26) Kljub temu menim, da avtor s tem ne zanika profesionalizacije (zgolj) andragogov, ampak je to spoznanje rezultat njegovega razmišljanja o dveh vrstah intelektualcev: "specialistih" in "poliglotih". Širina znanja, zelo raznoliki interesi, teh seveda ne moremo razviti do točke, ki jo običajno označujemo za specializacijo znanja, so običajne osebne značilnosti dobrih organizatorjev (ali strokovnih delavcev andragogov, vodij izobraževalnih oblik ipd.). Nasprotno pa so predavatelji na seminarjih lahko bodisi specialisti bodisi poliglotti.

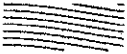
Prav to je po mojem mnenju osrednje sporočilo knjige. **Predpogoj ustvarjalnega izobraževanja odraslih je določena stopnja čustvene zrelosti izobraževalcev odraslih.** Zelo preprosto bi bilo, če bi tudi za doseganje čustvene zrelosti pripravili seminar s končnim ciljem ustvarjalnega izobraževanja. Kdor se ukvarja z lastnim osebnim razvojem, ve, da je to proces rasti skozi vsa obdobja človekovega življenja; in ko že slednjič mislimo, da smo dosegli cilj, se ponovno zavemo, da smo še vedno na poti. Po avtorjevem mnenju mora "...organizator spremljati literaturo s področja splošnih človeških spretnosti." (Prav tam, str. 25) Poleg težnje po osebnem razvoju, spretnostih komunikacije, si mora "pridobiti načine za vežbanje odločanja." (Prav tam, str. 25)

Posebno pozornost bi zaslužila njegova teorija (in praksa) marketinga izobraževalnih storitev, ki ponovno izhaja iz globin človeka, njegovih psiholoških značilnosti. Napisano delo je namreč po avtorjevih besedah predhodnik seminarja o marketingu v izobraževanju. Nedvomno pohvale vredna faza načrtovanja programa izobraževanja.

Po mojem mnenju obstaja več dobrih razlogov, da preberemo knjigo Antona Omerze; vsak organizator jih bo odkril na subjektivni ravni. Knjiga je nedvomno poglobljen zapis osebnih izkušenj s področja organizacije seminarjev za prevajalce. Veliko napotkov dobimo za raven izvedbe seminarja, veliko izkustvenih spoznanj o skupinski dinamiki in marketingu izobraževalnih storitev in predvsem veliko sugestij za refleksijo lastnega dela na področju izobraževanja.

Alenka Sagadin, Andragoški zavod Maribor - Ljudska univerza

Zakaj je učenje po internetu popolnoma drugačno?*

Učenje po internetu se zelo razlikuje od obiskovanja tradicionalnih seminarjev. Vključuje popolnoma drugačna pričakovanja, veščine in obnašanje. In prav zdaj, na začetku 21. stoletja, je še vedno v svoji "otroški dobi", nepopolno, še vedno v razvoju. Učenje po internetu torej zahteva veliko potrpežljivosti.

Trenutno je učenje po internetu cenejše in zahteva manj časa kot pa obiskovanje tečaja. Na neki način je učenje po internetu tudi boljše kot učenje "v živo" - za razvoj miselnega potenciala in veščin. Ko boste želeli poučevati po internetu, boste seveda morali vedeti čim več o tovrstnem učenju. Najboljša pot za izboljšanje veščine poučevanja po internetu je seveda ta, da se sami udeležite tečaja ali seminarja, ki tako poteka.

Klasična lekcija ali predstavitev

Naj naštejemo nekaj karakteristik klasičnega poučevanja:

- Temelji na aktivnosti. Treba se je pokazati. Če se pokazete, ste izpolnili zahteve seminarja ali tečaja (pouk po kreditnem sistemu in nekatere vrste treninga so izjema).
- S študijem ne začnete pred začetkom seminarja. Navadno ni veliko dela, preden se seminar ali tečaj začneta.
- Predstavitve je skoraj popolnoma ustna. Pri večini seminarjev in tečajev vsebino predstavljajo učitelji tako, da govorijo v odmerjenem času.
- Poteka ob določenem času in vedno ob tem času.
- Disciplina je zunanja: vse, od strukture tečaja do časovnega razporeda, določa učitelj, in ne učenec.
- V primerjavi z učenjem po internetu je tu manj dialoga med udeleženci in manj vprašanj.
- Je družabna izkušnja in je užitek. Srečaš ljudi in razpravljaš o stvareh, ki niso povezane s temo, seveda med odmori, pred začetkom tečaja in po njem.
- Včasih je na voljo hrana, tudi kava.
- Je bolj pasivna izkušnja. Inštruktor je zelo aktiven, udeleženci pa manj.
- Kakovost se pojmuje kot obveznost inštruktorja. Ponavadi se evalvira inštruktor ali predavatelj, udeleženci pa ne.

Značilnosti učenja po internetu

To pa so posebnosti učenja po internetu:

- Vsebina se podaja drugače, ni dana vnaprej. Na klasičnem seminarju ali tečaju učitelj govori in učenci ga le poslušajo. Po internetu pa učenci morajo začeti z učenjem in se

* Članek je prevod iz LERN-ove publikacije Lifelong Learning Today, marec 1999.

aktivno spoprijeti z njim. Sami morajo ugotoviti, česa naj se naučijo, saj je zelo veliko gradiva, ki ga morajo prebrati. Preučiti morajo povezave in to zahteva samousmerjanje. Prav tako morajo definirati svoje učenje - česa se želijo naučiti.

- Učenje poteka v dialogu z učiteljem in drugimi udeleženci.
- Učenje po internetu zahteva delo, o tem ni dvoma. Je težko in zahteva veliko energije.
- Učenje po internetu je usmerjeno v dosežek in rezultat. Vključeni ste za to, da nekaj dosežete, ne zato, da nekaj počnete.
- Na videz zahteva več časa, v resnici pa ga manj. Vendar pa ga morate kreirati sami: biti dejavni, razporejati in preurejati svoj dnevni red ter tako prihraniti čas.

Počutili se boste drugače

Ko se boste začeli učiti po internetu, boste čutili marsikaj. Na začetku ti občutki ne bodo nujno pozitivni. Počutili se boste zmedeni, frustrirani, razdraženi, nezaželeni, osamljeni. Ob koncu te izkušnje ne boste zadovoljni. Dva razloga sta za to. Prvi je ta, da je učenje po internetu še vedno na začetni stopnji razvoja. Drugi pa je ta, da učenje po internetu prinaša popolnoma drugačne občutke in čustva kot pa klasično učenje. Kaj napraviti?

Prepoznajte nelagodje. Priznajte si to, kar čutite v zvezi z učenjem po internetu: težko je, samotno, zahteva napor in je brez nasmeha, brez nakupovanja, brez večerij zunaj mesta. Ugotovite, za kaj gre, kako se boste lotili udeležencev, ko jih boste učili po internetu. Poskusite določiti, kaj je tisto najboljše pri klasičnem seminarju. Ali pogrešate le "zanke" - brezplačno kavo, odmore, možnost srečati druge, možnost pobegniti iz pisarne?

Nelagodje - neudobje, občutek neprimernosti, razočaranja, frustracije, nekoliko depresije morda, občutek, da učitelj ne dela prav in da je tisti, ki si je izmislil to internetno učenje, pošteno zgrešil - to vse je del profesionalnega in osebnega približevanja informacijski dobi 21. stoletja. V svojih občutkih niste osamljeni.

OBVESTILA

Andragoško društvo Slovenije Posvet prestavljen na jesen

Posvet, ki je bil razpisan za 2. in 3. junij letos v Termah Čatež, smo iz objektivnih razlogov prestavili na jesenski termin (september ali oktober 2000). Vsi, ki ste se prijaviili na posvet, in vsi, ki ste prejeli vabila, boste ponovno vabljeni, člani ADS pa tudi na **skupščino društva**. Program posveta bomo razširili z dodatnimi aktualnimi temami s področja izobraževanja odraslih.

Izvršni odbor društva prosi **vse člane ADS**, ki niso prejeli vabila zaradi spremembe naslova, da nam sporočijo svoj novi naslov. Večje število poslanih vabil je bilo namreč vrnjenih, s pripombo, da je naslovnik neznan. Prosimo torej vse člane, ki so se iz neznanih razlogov izgubili iz našega seznama, da se pisno javite na naslov: Ana-Marija Pušnik, Trg Dušana Kvedra 15, 2000 Maribor - za Andragoško društvo Slovenije ali po elektronski pošti: ana-marija.pusnik@siol.net.

POSVETI, KONFERENCE

Open University, University of East London
**Podpora vseživljenjskemu učenju: globalni
internetni kolokvij**
London, 19. junij - konec oktobra 2000

Open University v sodelovanju z Univerzo v vzhodnem Londonu organizira globalni internetni kolokvij na strani: <http://www.open.ac.uk/lifelong-learning>.

Namen tega kolokvija je preučiti politiko in prakso vseživljenjskega učenja na mednarodni in primerjalni ravni. Razprava bo spodbujena z vnaprejšnjimi prispevki, napisanimi predvsem v kontekstu situacije v Veliki Britaniji, teme pa bodo vključevale: zagotavljanje kakovosti, dostop in svetovanje, participacija, pedagogika, socialni kapital, učeče se družbe, ocenjevanje, učenje na delovnem mestu, nove tehnologije, starejši učenci, pismenost, politika, strategija in kultura, management.

Osemnajst raziskovalcev učenja odraslih in nadaljnega učenja je že pripravilo prispevke na dve osnovni temi: *Kaj pomeni vseživljenjsko učenje?* in *Kaj je treba storiti v podporo vseživljenjskemu učenju?* Razprave bodo na voljo na internetni strani in vsak, ki ga zanima tema vseživljenjskega učenja, se lahko priključi razpravi o vprašanih, ki jih postavljajo avtorji prispevkov.

Več o kolokviju na el. naslovu: sched-lifelong-learning@open-ac.uk

ESREA

Druga mednarodna konferenca o raziskovanju in učenju

Calgary, 26. do 28. julij 2001

Univerza v Calgaryju, Fakulteta za nadaljnje izobraževanje, poleti 2001 organizira *Drugo mednarodno konferenco o raziskovanju in učenju*. Obravnavali bodo številne teme, in sicer z naslednjih področij:

- vprašanja s področja dela (kako nove oblike dela in zaposlitve vplivajo na učenje na delovnem mestu; ali je paradigma upravljanja s človeškimi viri potencialna sila za širjenje dostopa do učenja na delovnem mestu; ali delo doma vpliva na naše učenje);
- tehnološka vprašanja (kako nove tehnologije pri delu preoblikujejo naravo dela; kako lahko tehnologija omogoči učenje pri delu; kako so lahko spremembe v tehnologiji in pri delu zajete v teoriji);
- vprašanja partnerstva (kakšno vlogo imajo sindikati in profesionalna združenja pri omogočanju učenja pri delu);
- vprašanja spolov in vprašanja manjšin (katere ovire učenju pri delu opažajo zaposlene ženske in druge manjšine; katere strategije bodo spodbudile to učenje);
- ideološka vprašanja (ali učenje pri delu vpliva na to, da delovna sila pridobiva moč; ali razvoj učneja pri delu implicira nadaljnji razkroj kritičnega in liberalističnega učenja odraslih);
- vprašanja učenja (kako lahko odkrijemo znanje, ki se skriva v delovni rutini; kako se kurikulum, povezan z delom, oblikuje, razvija in ocenjuje; kako delovne izkušnje spodbudijo učenje in spremembo; ali znanje, pridobljeno na delovnem mestu, lahko ugotavljamo in potrjujemo);
- vprašanja akcijskega raziskovanja (kako lahko akcijsko raziskovanje pripomore k razumevanju povezave med delom in učenjem odraslih);
- epistemološka vprašanja (ali raziskovalne metode odražajo ali ustvarjajo realnost na delovnem mestu; kakšna je narava znanja in kdo jo ima).

Več informacij o prijavah in poteku konference na el. naslovu kaanja@uta.fi

EDEN

Podpora študentom v odprtem učenju in učenju na daljavo

Cambridge, 7. - 10. oktober 2001

Deveta mednarodna konferenca o odprtem učenju in učenju na daljavo bo posvečena podpori študentom v tovrstnem izobraževanju. Govorniki na konferenci bodo dr. Bruce King z Univerze

v Južni Avstraliji, dr. Robin Mason z Odprte Univerze v Veliki Britaniji in Evelyn Nonyongo z Univerze v Južnoafriški republiki. Delo v skupinah pa bo omogočalo izmenjavo izkušenj.

Zaželeni so prispevki na naslednje teme:

- študentje - učenci in stranke: kako pojmujeemo udeležence v izobraževanju na daljavo danes;
- spol, narodnost in družbeni razredi; kdo so naši študentje in kako jih prepoznamo;
- evalvacija in raziskovanje: kako oblikujeta institucionalno politiko;
- glas študentov: kako slišen je znotraj organizacij;
- povečevanje vključenosti: kako podpiramo netradicionalne študente v izobraževanju na daljavo in odprtem učenju;
- kako ocenimo obseg, stroške in kvaliteto izobraževanja;
- vloga administracije;
- zagotavljanje kakovosti: kako zagotavljamo in izboljšujemo izkušnje študentov.

Informacije: el. pošta: p.a.stuart@open.ac.uk ali tel. +44 (0) 1223 364721/66162.

NOVOSTI IZ KNJIŽNICE ACS

Evalvacija / uredil Darko Štrajn. Ljubljana : Pedagoški inštitut, 2000. 215 str.

The Fifth International Congress of Educating Cities : taking heritage and history into the future : scientific program and abstracts, Jerusalem, March 14-17, 1999. Barcelona : International Association of Educating Cities, 1999. 95 str.

Fighting long-term unemployment : ESF project examples. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 1998. 54 str.

Hanen, Mark: Teaching and learning on the internet. [Elektronski vir]. Terra Cotta (Kanada) : Norbry, 1999?. 1 CD-ROM

The independent learner : developing lifelong learners : a conference report. Kingston-upon-Hull ; Lincoln : The University of Lincolnshire and Humberside, 1996. 40 str.

Ivančič, Angelca: Izobraževanje in priložnosti na trgu dela : izobraževanje, strukturne spremembe in mobilnost na trgu dela v obdobju 1974-1994. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede : Andragoški center Republike Slovenije, 1999. 291 str. (Zbirka Znanstvena knjižnica ; 36)

